

BÀI VIẾT SỐ 5

(Nghị luận văn học)

I – BÀI TẬP

1. Xác định đặc điểm của các đề văn nghị luận nêu ở *Bài viết số 5* trong sách giáo khoa *Ngữ văn 12 Nâng cao*, tập hai.

2. Nêu đặc điểm của dạng đề nghị luận về một tác phẩm, một đoạn trích văn xuôi ; dẫn ra một số đề văn (chưa có ở *Bài viết số 5* trong sách giáo khoa) để minh hoạ.

3. Hai đề văn sau đây (về dạng loại) có gì khác với các đề văn nêu trong *Bài viết số 2* của sách giáo khoa ?

a) Cảm nhận của anh (chị) về vẻ đẹp ngôn ngữ thơ ca qua bài *Tây Tiến* của Quang Dũng.

b) "Thơ Tố Hữu rất giàu tính dân tộc". Anh (chị) suy nghĩ như thế nào về ý kiến trên ?

4. Tìm hiểu và nêu trọng tâm, phương hướng viết bài cho Đề 1, 2 và 3 nêu ở *Bài viết số 5* trong sách giáo khoa.

II – GỢI Ý GIẢI BÀI TẬP

1. *Bài viết số 5* trong sách giáo khoa *Ngữ văn 12 Nâng cao*, tập hai nêu lên bốn đề nghị luận văn học, tập trung vào các tác phẩm văn xuôi nghệ thuật. Đề 1 yêu cầu phân tích diễn biến tâm trạng của bà cụ Tứ trong đoạn trích tác phẩm *Vợ nhặt* (Kim Lân). Đề 2 yêu cầu phân tích thành công của Tô Hoài trong việc khắc họa nội tâm nhân vật qua một đoạn trích tự chọn từ tác phẩm *Vợ chồng A Phủ*. Đề 3 yêu cầu học sinh phân tích vai trò của nhân vật vợ Tràng trong tác phẩm *Vợ nhặt*. Đề 4 yêu cầu phân tích màu sắc Nam Bộ trong truyện ngắn *Những đứa con trong gia đình* của Nguyễn Thi. Với *Bài viết số 5*, các vấn đề trong tác phẩm văn xuôi có thể là một đoạn trích (Đề 1 và Đề 2), có thể là một nhân vật (Đề 3), có thể là một vấn đề nội dung hoặc nghệ thuật trong một tác phẩm cụ thể (Đề 4). Khi làm bài, học sinh cần lưu ý các vấn đề cần nghị luận ở một tác phẩm văn xuôi là những vấn đề nào.

2. Học sinh xem lại bài *Nghị luận về một tác phẩm, một đoạn trích văn xuôi* đã học để làm bài tập này.

3. Chú ý : Đề nghị luận văn học có hai dạng lớn : nghị luận về tác phẩm văn học và nghị luận về một ý kiến bàn về văn học. Trong mỗi dạng lớn ấy lại có những dạng đề nhỏ phụ thuộc vào đối tượng nghị luận. Ví dụ, trong nghị luận về tác phẩm văn học có : nghị luận về tác phẩm thơ, về tác phẩm văn xuôi, kịch bản văn học, văn nghị luận,... Học sinh căn cứ vào những lưu ý vừa nêu, kết hợp với bài *Nghị luận xã hội và nghị luận văn học* để xác định và phân loại các đề nêu trong bài tập này.

4. Có thể nêu một số gợi ý về phương hướng triển khai các đề trong *Bài viết số 5* như sau.

Đề 1. Đề yêu cầu phân tích diễn biến tâm trạng của nhân vật bà cụ Tứ (mẹ Tràng). Đó là một tâm trạng từ ngỡ ngàng, băn khoăn, sững sốt đến đau xót, tủi cực "vừa ai oán vừa xót thương cho số kiếp đứa con mình". Tâm trạng ấy được miêu tả không chỉ bằng những suy nghĩ nội tâm mà còn thể hiện rất thành công trong bút pháp miêu tả ngoại hình, hoàn cảnh, ngôn ngữ, hành động của nhân vật. Học sinh cần chỉ ra và phân tích được các biểu hiện cụ thể ấy.

Đề 2. Tự lựa chọn một đoạn trích trong truyện *Vợ chồng A Phủ* của Tô Hoài, phân tích để làm nổi bật thành công của tác giả trong việc khắc họa nội tâm nhân vật.

Khắc họa nội tâm nhân vật là một thành công của Tô Hoài trong truyện *Vợ chồng A Phủ*. Để khắc họa nội tâm nhân vật, nhà văn không chỉ dùng bút pháp miêu tả những suy nghĩ và diễn biến tâm trạng mà còn miêu tả qua hành động, ngôn ngữ, ngoại cảnh,... Căn cứ vào cách hiểu đó, học sinh tự chọn một đoạn thể hiện rõ nhất thành công của Tô Hoài về phương diện này. Thực chất đây cũng là yêu cầu phân tích một đoạn văn xuôi nghệ thuật.

Đề 3. Để làm nổi bật vai trò của nhân vật vợ Tràng trong truyện ngắn *Vợ nhặt* của Kim Lân, học sinh cần chỉ ra hai ý cơ bản sau.

a) Vai trò của nhân vật đối với thiên truyện thể hiện ở những phương diện nào ?

– Về nội dung : nhân vật đó có vai trò gì trong việc làm nổi bật chủ đề tư tưởng, cũng như giá trị phản ánh (hiện thực, nhân đạo).

– Về hình thức : nhân vật đó có vai trò gì trong việc hình thành và phát triển cốt truyện, là nhân vật phụ hay chính,...

b) Từ các yêu cầu trên, phân tích và chỉ ra nhân vật vợ Tràng có vai trò rất to lớn đối với truyện *Vợ nhặt*. Đây thực chất là trả lời câu hỏi : Nếu không có nhân vật vợ Tràng thì nội dung và hình thức của truyện sẽ bị ảnh hưởng như thế nào ? Phân tích và chứng minh những nhận xét của mình bằng tác phẩm (đây là ý trọng tâm của bài viết).